

források is őriznek. Gondos filológiai munkával Erdélyi Zsuzsanna a középkori-barokk műveltség és a szóbeli hagyomány közti kapcsolatot is fölfejtette. Ismeretlen világ tárult föl, amelynek létezését ugyan sejtettük, ám elveszetteknek hittük. Nemcsak magyar, hanem európai költészet is ez, amelyben ősi tudatformák keverednek a keresztény szimbólumrendszer elemeivel. Ez a szöveghagyomány költői-stiliztikai eszközeit tekintve maradandó szépségű, más népköltészeti műfajokhoz esztétikailag mérhető alkotásokat őriz. Ugyanakkor elválaszthatatlan alkotóeleme egy sokféle funkciót betöltő, hagyományos, bensőséges, egyéni hangvételű vallásgyakorlási formának.

Erdélyi Zsuzsanna munkássága az 1970-es, 1980-as években sajátos missziót teljesített. Nagy szerepe volt abban, hogy felolvadt a vallási néprajz, egyáltalán a vallási kutatási tematika körül az elmúlt rendszer által fagyasztott légkör, s megjelenhettek Bálint Sándor, Domokos Pál Péter vagy Volly István hézagpótló munkái. A kiadó a Szent István Társulat volt, mert akkortájt nem akadt állami kiadói műhely, amely a magyar művelődéstörténet e fontos műveit megjelenítette volna. A magyar tudományos közélet azóta sem sokat változott, s ezért a helyzetért máig súlyos felelősséget visel. Külön akadémiai diszciplína például a hadtudomány, de máig nem szűnt meg a teológia száműzetése a Magyar Tudományos Akadémiáról.

Talán nem tévedek sokat, ha azt mondom, hogy a könyv címevel kicsit önmagáról és munkájáról is vall Erdélyi Zsuzsanna. S általában az emberről, az istenhívő emberről. Mert ilyen munkát csak úgy lehet vállalni, ha az ember ismeri küldetését. A kutatót nem csak a tudományos kíváncsiság vezeti. Erdélyi Zsuzsanna pontosan tudja, hogy az általa gyűjtött és elemzett imádságyanyag több mint egyszerű, bár értékes szöveghagyomány. Szívet erősítő, lelket könnyebbitő, Istenhez emelő szavak. *Hegyet hágék, lőtőt lépék* – e természeti képből az Istent kereső, az Istenhez igyekvő, a Benne, Nála megnyugvást remélő ember jelenik meg.

Erdélyi Zsuzsanna a tudományos közéletben is felelősséggel szerepet vállaló tudós. Bálint Sándor támogatásával 1980-ban alapított, népi vallásosság tárgyait bemutató gyűjteményt hozott létre Esztergomban, ami az esztergomi Keresztény Múzeum mellett – sajnos – múzeumként a mai napig sem működik. Reméljük, hogy az összegyűlt gazdag tárgyi anyag sorsa hosszú vajúdás és gyötrő bizonytalanság után hamarosan megnyugtatóan rendeződik. Ez egy más oldalú felelősségünk.

Erdélyi Zsuzsanna nemcsak gyűjtőként járt és jár – életkora ellenére – sokat és sokféle határainkon innen és túl, hanem rengeteg előadást is tartott és tart, egyetemen tanított, kurzusokat szervezett a Csánád Béla által alapított Keresztény Értelmiségiek „Bálint Sándor Magyarságtudományi és Néprajzi Szakosztályában” a magyar és európai művelődéstörténetről, magyarságtudományról. Kitüntetés volt számomra, hogy ebben segíthettem neki. Ezáltal jelenünk, közel és távoli múltunk vallásos életéről szerzett tudását, ismereteit széles körben közkinccsé tette és teszi. Írásai és előadásai felmutatják középkori gyökerű vallásos költészetünk szépségét és mérhetetlen gazdagságát, a kereszténység és a magyar nemzeti kultúra szoros összefonódását.

Kívánjuk, hogy munkakedvét, szellemi frissességét a Gondviselés segítségével őrizze meg sokáig, fejezze be tervezett munkáit, nekünk pedig adja meg a Teremtő, hogy emberi és tudósi példáját mind többen követhessük! Isten éltesse sokáig!

Barna Gábor

A képlátó ember Laudatio Korniss Péterről

Korniss Péter 1958-ban 21 éves és segédmunkás a Budapesti Fényképész Szövetkezetnél. Kényszerűséből dolgozik itt. Tanulmányait az ELTE-n is folytathatná, ha nem vett volna részt a Forradalmi Bizottság munkájában. De a Forradalmat vállalni kellett és a következményeit is.

1961-ben leteszi a fényképész szakvizsgát. Hogy mesterember; erről immár hitelesített papírja van. Sokat dolgozik, a Nők Lapja állandó riportere. Gyakran fényképezi a Bihari Néptánc Együttest, a Pécsi Baletet, gyűjti az ismereteit, képeit tájakról, emberekről.

Nem tudom Korniss Pétert mikor érintette meg a kép varázsa, mikor történt, hogy négy határozott vonallal keretezve kimetszette a valóság formátlanságából a megmásíthatatlan képet, a visszahozhatatlan pillanatot, a csodát, „az igazság pillanatát.” Amikor ez megtörtént, valójában akkor született meg Korniss Péter, azóta nézi másképpen a világot – látó ember lett: lényeglátó.

Első ízben 1974-ben a Műcsarnokban mutatja be kiválogatott képeit. Sokszínű anyagot vonultat fel, köztük tilalmas képeket is, erdélyi utjainak megörökített benyomásait, lenyomatait: Mezőséget, Széket, Csiksomlyót, Gyimest, a csángók lakta Moldovát. Az elhallgatott tiltott világot – amit többé már nem lehetett tagadni, mert be lettek mutatva, fel lettek mutatva, belénk égtek: a siető asszony, a fáradt pásztor, a falusi iskolások, az öreg csángók tánca, az alvó zarándokok, a táncház önfelédlt pillanatai, az istentisztelet után, a ravatalon... A falu mindennapi közösségi élete éppúgy tetten érhető, mint az egyén boldogsága vagy magánya. Tájak és sorsok – távoli képek, közeli képek, realizmus és lírai lebegés. – Csak az tud ilyen bensőséges képeket készíteni, aki jól ismeri az ábrázoltak mindennapi életét és akit elfogadnak, akit maguk közül valónak ismernek el. – És bár tudják, feledik, hogy a tudósítás róluk szól. – Nem viselkednek, úgy természetesen, mintha a figyelő, látó-szem rájuk sem szegeződne.

Hírvivő képeit számos hazai és külföldi kiállításon láthatták, mintegy 16 országban: Finnország, Franciaország, Egyesült Államok, Ecuador, Litvánia, Lengyelország, Mexikó, Írország... E külhoni országokban nemcsak a képek témája kelt érdeklődést, hanem a fekete fehér képek megformálásának ereje, pontossága.

Korniss Péter fáradhatatlan. Gyűlnek a képek, könyvekbe rendeződnek: *Elindultam világ útján* – jententi be első könyvének címével, s valóban nemcsak a hazai tájak, sorsok krónikása, hanem sorjázó könyvei címét idézve: *Felhők földje, Ősi karavánok földje* – Korniss Péter távoli földrészek fölfedezője is és újabb könyvek alkotója: *A vendégmunkás, Leltár, Fényes Magyarország, Kötődés*, hogy néhányat megemlítsünk.

Korniss Péter nyughatatlan felfedező, kísérletező. Nem elégszik meg az egyes kép által ki- és elmondható tartalommal, keresi, tágitja a képi kifejezés lehetőségeit, határait. Éveken át kíséri figyelemmel Skrabits Antal vendégmunkás sorsát szülőfalujában Tiszaeszláron és munkahelyén, Budapesten családjai és munkatársai körében a Fekete vonaton és az otthoni házikertben. Képsorozatot készít, tehát nemcsak *egy pillanatban* rögzíti a múlt időt, hanem egymásra következő *időmetszetekben* ragadja meg az idő folyamát. Embert próbáló feladat! Kivárni a jellemző történetet, a megfelelő pillanatot: úgy szerkeszteni a képek sorozatát, hogy azok egymásra utalva erősítsék egymást. Érzékenyen kiválasztani mikor mond többet egy részlet, egy közeli kép, mikor a társas együttlét, mikor a magány. Idézzünk fel néhány képet ebből a gazdag anyagból: Skrabits Antal portréi, miskolci pályaudvar, gödörben, ebédkészítés a pesti aszfalton, dísznóvágás, munkásszálláson, családi ágyban. A sorozat elkészítéséhez nemcsak a látó-szem kellett, hanem a megformálódó folyamat, az egész egybe- és előrelátására. – És kölcsönös bizalom. Skrabits Antal és Korniss Péter így lettek barátok.

Nagy leleménye Korniss Péternek hogy a XX. század végén, a technika mindenhatóság idején visszanyúl a fotográfia kezdeteihez és állványra helyezi a gépet. Másfajta kompozíciós rendszert kényszerít magára, és más magatartást vesznek fel a gép előtt ülő vagy álló megörökítettek is. Sajátos létmód-fotográfiák jönnek így létre. Megváltozott magatartások, megváltozott térben, anakronisztikus bájjal, mégis hitelesen.

A hagyományos életmód megváltozását jól tükrözik a képek: *Temetés traktorral, Városba induló asszony* – két fehér batyuval sejtetve, hogy régibb diszeit, párnahuzatait, viseletét viszi árulni; *Autó cifra üléshez* – a kocsiiban kucsmás parasztférfi a vezető; *Csángó zarándokok* – az eső elől nejlón takarókba burkolódzva; *Táncházban* – Camel pólós tornacipős fiatalok; *Lányok a főtúcán* – túsarkú cipőben korzózva; *Férfi* – plakátokkal díszített szobában. Eltűnik a hagyomány, felborul a rend, de a képek rendje a komponálás tisztasága marad.

Az elkészítendő képnek mindig van egy olyan *nézőpontja*, ahonnét szemlélve a legpontosabban, leghitelesebben adja vissza témáját, és van egy olyan *pillanata*, amikor visszahozhatatlanul *megörökíthető*. Mert sem előtte, sem utána nem ugyanaz, és a nézőpont elvételése is zavaros képet eredményez. A nézőpont és pillanatának meglátása, megtalálása: *művészet*; minden más csak fényképezés.

Korniss Péter egyhelyütt idézi Robert Capat, aki azt mondja: „*Ha nem elég jó a képed, nem voltál elég közel a témához.*” – Korniss Péter ezt így variálja: „*Ha nem elég jó a képed, nem voltál elég közel az emberhez.*” – Variálhatjuk úgy is: Ha nem elég jó a képed, rossz helyen álltál, rossz időpontban.

Korniss Péter térlátása és időérzéke kifogástalan. Nem véletlenül ismerték el munkásságát Balázs Béla díjjal, Magyar Művészetért Díjjal, és lett Érdemes művész és Kossuth-díjas.

Köszöntöm a Magyar Örökség-díjjal jutalmazott Korniss Pétert, a képlátó embert.

Sára Sándor

(Elhangzott Kolozsvárt 2010. szeptember 18-án, a Magyar Örökség díjátadó ünnepségén. Szerk.)